

Primljeno: veljača 2009.

Prikaz knjige: D. Novosel, D. Rogić-Hadžalić ***Pokazatelji gospodarskog kriminaliteta 1998.-2006.***

U izdanju Državnog zavoda za statistiku Republike Hrvatske, u biblioteci *Studije i analize*, pod brojem 104 iz 2008. godine, objavljen je rad pod naslovom **Pokazatelji gospodarskog kriminaliteta 1998.-2006.** (ISBN 978-953-273-006-7, ISSN 1330-0342) autora **Dragana Novosela**, zamjenika državnog odvjetnika Republike Hrvatske i **Dubravke Rogić-Hadžalić**, načelnice Odjela statistike pravosuđa i uprave u Sektoru društvenih statistika DZS RH. Analiziran rad tiskan je na 153 stranice. Tekst rada popraćen je s 3 kartograma, 18 tablica i 91 grafikonom te popisom literature u kojem su navedena 43 recentna djela. Radi se o drugom proširenom i dopunjenom radu autora koji su nastavili s istraživanjem i praćenjem normativnih i fenomenoloških promjena u području gospodarskog kriminaliteta. Prvo izdanje njihovog istraživanja objavio je 2005. godine pod naslovom *Pokazatelji gospodarskog kriminaliteta 1998.-2004.* isti izdavač u istoj biblioteci pod brojem 102.

U analiziranom stručno-metodološkom radu dan je statistički pregled kaznenih djela koja se u svakodnevnoj praksi povezuju s pojmom gospodarskog kriminaliteta i posebno se prate i statistički iskazuju kao mogući pojavnici gospodarskog kriminaliteta. Kako autori ističu: "Gospodarski kriminalitet znatno narušava gospodarske tokove svake zemlje. Prevencija i suzbijanje gospodarskoga kriminaliteta s jedne strane, odnosno primjerena zaštita gospodarskoga poslovanja i gospodarskih interesa države s druge strane, neposredno utječu na razvoj gospodarstva, a također i na demokratski razvoj zemlje. Zbog toga postoji stalna potreba približavanja međunarodnim standardima i praksi. Od posebnog je značaja podizanje svijesti javnosti te znatniji udio javnosti u strategijama borbe protiv gospodarskoga kriminaliteta.

Prateći proces pristupanja Europskoj uniji, Vijeće Europe se između ostaloga već dugi niz godina bavi problemom gospodarskog kriminaliteta, a ta problematika zahtijeva i stalnu analizu trendova, opsega te strukture pojava oblika. Naglašava se nužnost postojanja statističkih ekspertiza radi donošenja bolje pripremljenih odluka za borbu protiv gospodarskoga kriminaliteta."

Odabrana problematika gospodarskog kriminaliteta je složena, heterogena i izložena stalnim promjenama, upravo zbog dinamičnosti te promjenjivosti gospodarskih odnosa. Problemi koji se pojavljuju u analizi gospodarskog kriminaliteta, koji ujedno određuju i oblike djelovanja na njegovo otkrivanje i prijavljivanje, svode se:

1. na definiranje pojma gospodarskog kriminaliteta i prihvaćanja predložene definicije. Definiranjem gospodarskog kriminaliteta određuje se njegov sadržaj kako u području kaznenog prava, tako i u području prekršajnog prava (širi

- pojam kažnjive radnje). Na tako definirani sadržaj utvrđuje se kaznena politika ali i strategija preventivno-represivnog planiranja i postupanja nadležnih tijela;
2. na fenomenologiju gospodarskog kriminaliteta koja je u procesima tranzicije u stalnom dinamičkom kretanju i u zavisnosti od promjena u gospodarskom sustavu (od planskog i državnog gospodarstva do slobodnih gospodarskih odnosa i razvijenog poduzetništva) treba pratiti i određenu aktualnu, adekvatnu, suvremenu i nadasve životno prihvatljivu normativnu aktivnost. Novi pojavni oblici činjenja gospodarskog kriminaliteta uvjetovani su novim oblicima vlasništva u gospodarskim tokovima kao i novim subjektima gospodarskih odnosa koje ranije nismo imali;
 3. na utvrđivanje njegovog ukupnog opsega i aktivnosti koje su usmjerene na smanjivanje, odnosno procjenjivanje tamne brojke gospodarskog kriminaliteta. Broj evidentiranih kažnjivih djela i počinitelja (prijavljenih, optuženih i osuđenih) podatak je na osnovu kojeg se izvode zaključci o opsegu tog kriminaliteta, ali glavno pitanje je koliki je njegov stvarni opseg i udio u ukupnom kriminalitetu;
 4. na utvrđivanje etioloških čimbenika, koji uzročno djeluju na činjenje gospodarskog kriminaliteta, nema trajnijeg, dubinskog i sveobuhvatnog sprječavanja, otkrivanja i prijavljivanja, a u konačnici i sankcioniranja tog oblika kriminaliteta. O utvrđivanju tih etioloških čimbenika (uzroka, ali i uvjeta) ovisi i određivanje kriminalističke strategije glede prevencije i represije gospodarskog kriminaliteta;
 5. na određivanje strategijskih pravaca djelovanja svih državnih tijela (državnog odvjetništva, redarstvene vlasti, inspekcija, revizija i dr.) i kontrolnih mehanizama u samim gospodarskim subjektima, moraju biti prospektativni, usmjereni na predviđanje budućeg kriminalnog ponašanja i djelovanja. Takvom proaktivnom politikom usmjeravanja i rukovođenja svih subjekata zaduženih za sprječavanje, otkrivanje i sankcioniranje počinitelja gospodarskog kriminaliteta, trebalo bi utjecati na aktivnu prevenciju te pravilno postavljanje i usmjeravanje kriminalističke strategije prema gospodarskom kriminalitetu. Nova rješenja usvojena novo donesenim Zakonom o kaznenom postupku kojim se u prethodnom postupku jača uloga državnog odvjetnika i određuju njegove ovlasti u odnosu na policiju i istražitelje, učinjene zadnje izmjene i dopune Kaznenog zakona i donošenje Zakona o kaznenim djelima protiv tržišta kapitala upravo omogućuju provođenje takve proaktivne djelatnosti nasuprot gospodarskom kriminalitetu.

Autori su sadržaj knjige podijelili u pet poglavlja:

1. Opći dio
2. Određenje kaznenih djela gospodarskog kriminaliteta u svakodnevnoj praksi
3. Značenje gospodarskih kaznenih djela u kaznenom pravu
4. Odluka tijela kaznenog postupka
5. Pojedina kaznena djela gospodarskog kriminaliteta.

U prvom poglavlju autori analiziraju pojam i obilježja gospodarskog kriminaliteta. Već na samom početku ističu problem definiranja pojma gospodarskog kriminaliteta i nepostojanja jedinstvene definicije. U praksi određivanje pojma gospodarskih kaznenih djela ovisi o naslijeđenim odnosima, gospodarskom sustavu u kojem su djela počinjena ali i o određivanju pojma gospodarskog kriminaliteta u međunarodnim ugovorima. Autori ističu tri važna obilježja bitna za definiranje gospodarskog kriminaliteta: nastajanje štete,

status počinitelja kao nositelja poslovne djelatnosti te posebni modaliteti počinjenja (vrlo kompliciran modus operandi, uporaba modernih tehnologija, zloraba povjerenja i dr.). Svjesni postojanja teškoća glede određivanja pojma gospodarskih kaznenih djela autori su uvažavajući temeljna obilježja ovog kriminaliteta dali sljedeću definiciju: Gospodarska kaznena djela su ona kaznena djela kojima se povređuje gospodarstvo i koja su počinile odgovorne osobe u pravnim osobama koje se bave gospodarskim poslovanjem, ali isto tako i kaznena djela koja su počinile osobe koje nisu zaposlene u tim pravnim osobama ako su počinjena na štetu gospodarskih subjekata i u vezi s njihovim poslovanjem te ako je za njihovo počinjenje potrebno poznavanje gospodarskog poslovanja i ako se počinitelj prilikom počinjenja koristi tim znanjem da bi počinio kazneno djelo. Iako je ova definicija poprilično sveobuhvatna i većim dijelom je orijentirana na počinitelja, u njoj je izostavljena pravna osoba kao počinitelj gospodarskog kaznenog djela koja je u hrvatskom kaznenom pravu kao počinitelj poznata od 2003. godine.

U nastavku ovog poglavlja govori se o kaznenim djelima gospodarskog kriminaliteta, počiniteljima gospodarskih kaznenih djela, recidivizmu (povratništvu), prikrivenosti i dinamičnosti gospodarskog kriminaliteta, oduzimanju imovinske koristi, tamnoj brojci te o međunarodnoj usporedivosti pokazatelja gospodarskog kriminaliteta. Ne ulazeći u detaljnu analizu svakog ovog pojedinog pitanja, potrebno je reći kako autori upozoravaju na karakteristike počinitelja težih kaznenih djela gospodarskog kriminaliteta. To su uglavnom ugledni članovi društva, visokoobrazovani, vrlo stručni te dobro pozicionirani u društvu. Pored stručnog znanja oni imaju iskustva na rukovodnim mjestima u gospodarstvu te su umreženi u smislu sudjelovanja više osoba koje su također na rukovodećim mjestima te svojim položajem i stručnim znanjima daju doprinos realizaciji kriminalnih radnji. Obraduje se i pojam "kriminal bijelog ovratnika" koji se primjenjuje na nenasilna kaznena djela koja su u poslovnim situacijama počinili pojedinci, grupe ili korporacije s ciljem stjecanja financijske koristi. Dobro poznavanje općih karakteristika počinitelja gospodarskih kaznenih djela važno je zbog prevencije i represije ovog oblika kriminaliteta. U tome je i iskoristivost sadržaja ove tipologije počinitelja s kriminalističkog motrišta.

Autori u prvom poglavlju također obrađuju i osnovne karakteristike gospodarskog kriminaliteta pa tako ističu njegovu prikrivenost radi njegovog teškog otkrivanja i dinamičnost radi vrlo brzog i vrlo vještog mijenjanja predmeta i oblika napada na imovinu. Problem prikrivenosti gospodarskog kriminaliteta determiniran je nizom kompleksnih uzroka. S njima se autori bave kada govore o tamnoj brojci gospodarskog kriminaliteta. Svakako da uzrok neprijavlivanja kaznenog djela ima značajan udio u tamnoj brojci ovog kriminaliteta. No, postavlja se pitanje zbog kojih razloga ne dolazi do prijavljivanja, odnosno zbog kojih razloga dolazi do prijavljivanja ovog kriminaliteta. Kao razlog neprijavlivanja navodi se što žrtva ne želi doći u sukob s poslodavcem zbog gubitka radnog mjesta i sl. Druga velika skupina uzroka tamne brojke je sam počinitelj i njegove sposobnosti i mogućnosti prikrivanja ovog kriminaliteta. Treću skupinu uzroka tamne brojke nalazimo u specijalizaciji službenika u nadležnim tijelima za otkrivanje kaznenih djela gospodarskoga kriminaliteta kako bi bili eksperti u području npr. financijskih transakcija, trgovanja vrijednosnim papirima, dionicama i sl. Taj posao uči se godinama i praktična znanja mnogo su korisnija od teorijskih spoznaja i tu je vrlo teško parirati pripadnicima bijelih ovratnika. Jedna od bitnih karakteristika gospodarskog kriminaliteta je sve veća njegova organiziranost, a u posljednje vrijeme sve

više se govori o međunarodnoj i transnacionalnoj dimenziji organiziranog i gospodarskog kriminaliteta koji ne poznaje državne granice. Također je otkriven tzv. kartelni gospodarski kriminalitet koji je u svojoj infrastrukturi suportiran značajnim financijskim sredstvima koja se troše na različite oblike koruptivnih kaznenih djela što otežava njegovo otkrivanje. Autori opisuju i daju shematske prikaze dva primjera, tzv. *modus operandi* koji su uočeni pri provođenju kriminalističkih obrada u bankarskom poslovanju.

U drugom poglavlju dan je prikaz određenja kaznenih djela gospodarskog kriminaliteta u svakodnevnoj praksi, odnosno pokazana su kaznena djela gospodarskog kriminaliteta onako kako ih prati Državni zavod za statistiku i Državno odvjetništvo. Radi se zapravo o još jednoj normativnoj podjeli, klasifikaciji ukupnog gospodarskog kriminaliteta. Pored danih osnovnih dogmatskih kaznenopravnih komentara u ovom poglavlju za svaku skupinu kaznenih djela, treba reći da je spomenuta klasifikacija kaznenih djela gospodarskog kriminaliteta postavljena široko. Njome se željelo obuhvatiti sva kaznena djela koja u svojoj krajnjoj posljedici imaju utjecaj na integritet gospodarskog odnosa. Jednako kao što je autorima bilo teško odrediti i definirati pojam gospodarskog kriminaliteta jer on očito ne trpi uske, čiste dogmatske definicije, tako je zasigurno bilo teško učiniti i sveobuhvatnu i potpunu klasifikaciju gospodarskog kriminaliteta kojem su po prirodi njegove pojavnosti bliže otvorene, generalne, opće klasifikacije i slični metodološki postupci. Radi specifičnosti učinjene klasifikacije na ovom mjestu prikazujem njenu shemu:

A. KAZNENA DJELA PROTIV IMOVINE

a) Zloupotreba povjerenja gospodarskih subjekata od strane njihovih korisnika

1. zloupotreba osiguranja (čl. 225. KZ-a)
2. zloupotreba čeka i kreditne kartice (čl. 226. KZ-a)
3. zloupotreba povjerenja (čl. 227. KZ-a)

b) Kaznena djela kod kojih se iskorištavaju posebnosti u proizvodnji određenih dobara

1. povreda prava autora ili umjetnika izvođača (čl. 229. KZ-a)
2. nedozvoljena uporaba autorskog djela ili izvedbe umjetnika izvođača (čl. 230. KZ-a)
3. povreda prava proizvođača zvučne ili slikovne snimke i prava u svezi s radiofizijskim emisijama (čl. 231. KZ-a)
4. povreda prava iz prijavljenog ili zaštićenog izuma (čl. 232. KZ-a)

c) Kaznena djela računalnoga kriminaliteta (cyber kaznena djela)

1. povreda tajnosti, cjelovitosti i dostupnosti računalnih podataka, programa ili sustava (čl. 223. KZ-a)
2. računalno krivotvorenje (čl. 223.a KZ-a)
3. računalna prijevarena (čl. 224.a KZ-a)

B. KAZNENA DJELA PROTIV SIGURNOSTI PLATNOG PROMETA I POSLOVANJA

a) Kaznena djela protiv platnog prometa

1. krivotvorenja novca (čl. 274. KZ-a)
2. krivotvorenje vrijednosnih papira (čl. 275. KZ-a)
3. krivotvorenje znakova za vrijednost (čl. 276. KZ-a)

4. izradbu, nabavljanje, posjedovanje, prodaju ili davanje na uporabu sredstava za krivotvorenje (čl. 277. KZ-a)

5. krivotvorenje znakova za obilježavanje robe, mjera i utega (čl. 278. KZ-a)

b) Kaznena djela protiv poslovanja

1. povreda ravnopravnosti u obavljanju gospodarske djelatnosti (čl. 280. KZ-a)

2. pogodovanje vjerovnika (čl. 281. KZ-a)

3. zlouporaba stečaja (čl. 282. KZ-a)

4. zlouporaba u postupku stečaja (čl. 283. KZ-a)

5. obmanjivanje kupaca (čl. 284. KZ-a)

6. povreda prava industrijskog vlasništva i neovlaštena uporaba tuđe tvrtke (čl. 285. KZ-a)

7. stvaranje monopolističkog položaja na tržištu (čl. 288. KZ-a)

8. nelojalna konkurencija u vanjskotrgovinskom poslovanju (čl. 289. KZ-a)

9. nedozvoljena trgovina zlatom (čl. 290. KZ-a)

10. nedozvoljena proizvodnja (čl. 296. KZ-a)

11. nedozvoljena trgovina (čl. 297. KZ-a)

c) Kaznena djela poduzetnika

1. utaja poreza i drugih davanja (čl. 286. KZ-a)

2. povreda obveze vođenja trgovačkih i poslovnih knjiga (čl. 287. KZ-a)

3. nesavjesno gospodarsko poslovanje (čl. 291. KZ-a)

4. zlouporaba ovlasti u gospodarskom poslovanju (čl. 292. KZ-a)

5. prijevarama u gospodarskom poslovanju (čl. 293. KZ-a)

6. sklapanje štetnog ugovora (čl. 294. KZ-a)

7. primanje mita u gospodarskom poslovanju (čl. 294.a KZ-a)

8. davanje mita u gospodarskom poslovanju (čl. 294.b KZ-a)

9. izdavanje i neovlašteno pribavljanje poslovne tajne (čl. 295. KZ-a)

10. izbjegavanje carinskog nadzora (čl. 298. KZ-a)

C. KAZNENA DJELA PROTIV SLUŽBENE DUŽNOSTI

a) kaznena djela koja može počiniti samo službena osoba

1. neizvršavanje zapovijedi (čl. 340. KZ-a)

2. povreda čuvanja državne granice (čl. 341. KZ-a)

3. protuzakonito oslobođenje osobe kojoj je oduzeta sloboda (čl. 342. KZ-a)

4. protupravno prisvajanje stvari prigodom pregleda, pretrage ili izvršenja (čl. 349. KZ-a)

b) kaznena djela koja može počiniti i službena i odgovorna osoba

1. zlouporabe položaja i ovlasti (čl. 337. KZ-a)

2. zlouporabe obavljanja dužnosti državne vlasti (čl. 338. KZ-a)

3. nesavjesnog rada u službi (čl. 339. KZ-a)

4. prijevarama u službi, (čl. 344. KZ-a)

c) koruptivna kaznena djela

1. temeljna koruptivna kaznena djela

a. protuzakonito posredovanje (čl. 343. KZ-a)

b. primanje mita (čl. 347. KZ-a)

c. davanje mita (čl. 348. KZ-a)

2. kaznena djela koja može počiniti službena, odgovorna i druga osoba

- a. pronevjera (čl. 345. KZ-a)
- b. neovlaštena uporaba (čl. 346. KZ-a)
- c. protuzakonita naplata i isplata (čl. 350. KZ-a)
- d. odavanje službene tajne (čl. 351. KZ-a)

D. SPOREDNO KAZNENO ZAKONODAVSTVO

1. Zakon o trgovačkim društvima
2. Zakon o deviznom poslovanju
3. Zakon o tržištu vrijednosnih papira
4. Zakon o strateškim robnim zalihama
5. Zakon o autorskom pravu i srodnim pravima
6. Zakon o računovodstvu
7. Zakon o elektroprivredi
8. Zakon o energiji.

U trećem poglavlju obrađena su pitanja o značenju gospodarskih kaznenih djela u hrvatskome materijalnom kaznenom pravu, zaštiti gospodarstva kaznenopravnom represijom, primjeni postojećega kaznenog zakonodavstva te međunarodnim ugovorima i primjeni konvencija koje je Republika Hrvatska ratificirala. Polazeći u razmatranje položaja i značaja gospodarskih kaznenih djela u kaznenom pravu autori polaze od teze kako je potrebno uzeti u obzir znatne razlike između gospodarstva u bivšem gospodarskom sustavu i danas kada se razvija poduzetnički gospodarski sustav. Također se tvrdi kako je, unatoč znatnim razlikama i učinjenim promjenama u gospodarskim odnosima, zadržan veći broj gospodarskih kaznenih djela (i to onih iz uže podjele) iz bivšeg socijalističkog gospodarskog sustava. Slijedom toga se zaključuje kako je to razlog zbog kojeg nastaju teškoće kako u suzbijanju tako i u dokazivanju kaznenih djela gospodarskog kriminaliteta. Druga osnovna teza autora polazi od tvrdnje kako u pozitivnom hrvatskom zakonodavstvu gospodarska kaznena djela nisu u potpunosti prilagođena novim gospodarskim odnosima i još na tom području nije uspostavljena adekvatna zaštita gospodarskog poslovanja i gospodarskih interesa države, što neposredno utječe na razvoj gospodarstva. To je i razlog brojnih kritika glede sposobnosti i učinkovitosti pravosudnog sustava što za posljedicu bi trebalo imati značajnu promjenu Kaznenog zakona u području gospodarskih kaznenih djela.

Analizirajući zaštitu gospodarstva kaznenopravnom represijom autori prikazuju statističke podatke o tijeku i ishodu kaznenih postupaka za najteža kaznena djela gospodarskoga kriminaliteta. Introspekcijom tih podataka može se zaključiti da je kod lakših oblika ovih kaznenih djela, koja su i najbliža kaznenim djelima protiv imovine, učinkovitost i trajanje postupka zadovoljavajuća. Međutim, kod teških oblika najtežih kaznenih djela gospodarskoga kriminaliteta, a mahom je riječ o zlouporabama i zlouporabama u gospodarskom poslovanju, učinkovitost je nezadovoljavajuća. Odbacuje se znatan broj kaznenih prijava, tijekom istrage dolazi do obustave postupka u znatnom broju predmeta.

U trećem poglavlju je učinjena analiza sadržaja i primjene međunarodnih ugovora i konvencija koje je Republika Hrvatska ratificirala, a odnose se na suzbijanje kaznenih djela gospodarskog kriminaliteta, odnosno na zaštitu gospodarskih odnosa.

Na kraju ovog poglavlja dana su dva upozorenja: prvo, dužnost propisivanja kaznenih djela sadržanih u pravnim stečevinama EU te u potpisanim i ratificiranim međunarodnim konvencijama. Zapravo, radi se o potrebi provođenja prilagođavanja nacionalnog zakonodavstva pravu EU. Drugo, pravo EU nije usmjereno samo na zaštitu tržišnog natjecanja već i na zaštitu proračuna EU koji je izložen kriminalnim napadima, primjerice raznim prijevarama kojima se smanjuje njegov prihod, a najčešće na način da se čine zloporabe subvencija koje se odobravaju na teret tog proračuna. Istraživanja koja su provedena upućuju na dvije vrste prijevara: razni oblici utaje carine krijumčarenjem ili lažnim prijavljivanjem carinskih deklaracija o robi te različiti oblici subvencijskih prijevara na štetu rashoda proračuna Europske unije.

U četvrtom poglavlju analizirane su odluke tijela kaznenog postupka. Tabličnim i grafičkim prikazima te indeksima prikazano je kretanje, struktura te teritorijalna distribucija prijavljenih, optuženih i osuđenih osoba za kaznena djela gospodarskoga kriminaliteta. Dan je prikaz odluka državnih odvjetništava, omjer obustavljene i dovršene istrage, razlozi obustave istrage, razlozi odluke o odbačaju prijave te vrste odluka za kaznene prijave s područja sporednoga kaznenog zakonodavstva. Prikazano je kretanje optuženih osoba za kaznena djela gospodarskoga kriminaliteta te vrste donesenih sudskih odluka. Također su dani podaci o recidivistima i prikaz mjera oduzimanja imovinske koristi i izrečenih sigurnosnih mjera.

Od brojnosti prikupljenih i prikazanih podataka te učinjenih analitičkih raščlambi prikupljenih podataka koje su autori u svom radu učinili, što predstavlja izuzetno opsežan i temeljit rad, za potrebe ovog prikaza usredotočio sam se na tri skupine podataka. Prva skupina podataka, na koju je potrebno ukazati u prikazanom radu, odnosi se na udio kaznenih djela gospodarskog kriminaliteta u ukupnom kriminalitetu Hrvatske za razdoblje od 1998. do 2006. godine kroz osnovne stadije kaznenog postupka (tablica 2 - numeracija iz knjige).

	Prijavljeni			Optuženi			Osuđeni		
	Republika Hrvatska	kaznena djela gospodarskoga kriminaliteta		Republika Hrvatska	kaznena djela gospodarskoga kriminaliteta		Republika Hrvatska	kaznena djela gospodarskoga kriminaliteta	
		svoga	%		svoga	%		svoga	%
Ukupno	550 674	46 075	8,4	265 046	20 682	7,8	173 199	13 308	7,7
1998.	48 643	2 636	5,4	28 702	1 339	4,7	12 243	439	3,6
1999.	44 893	3 311	7,4	27 648	1 608	5,8	16 205	907	5,6
2000.	45 485	4 143	9,1	26 129	1 941	7,4	16 466	1 320	8,0
2001.	52 756	4 212	8,0	26 145	2 218	8,5	16 508	1 459	8,8
2002.	61 889	4 866	7,9	27 887	2 448	8,8	19 040	1 766	9,3
2003.	69 329	6 467	9,3	31 603	2 576	8,2	22 939	1 874	8,2
2004.	75 403	7 116	9,4	32 557	2 839	8,7	23 851	1 927	8,1
2005.	76 409	6 033	7,9	30 322	2 666	8,8	21 731	1 729	8,0
2006.	75 867	7 291	9,6	34 053	3 047	8,9	24 216	1 887	7,8

Tablica 2: Udio donesenih odluka za kaznena djela gospodarskoga kriminaliteta prema ukupnom broju odluka tijela kaznenog postupka od 1998. do 2006. godine

U cijelom promatranom razdoblju riječ je o uzlaznom trendu izuzev 2005. kada je zabilježen pad pojave. Najveći broj odluka za kaznena djela gospodarskoga kriminaliteta državna odvjetništva donijela su 2006. kada je udio kaznenih djela gospodarskoga kriminaliteta iznosio 9,6% od ukupno donesenih odluka državnih odvjetništava. U odnosu na ukupan broj optuženja, udio kaznenih djela gospodarskoga kriminaliteta najveći je 2006. godine (8,9%), a najmanji 1998. godine (4,7%). Analizirajući pokazatelje za osude također se uočava uzlazni trend. Udio osuda za kaznena djela gospodarskoga kriminaliteta najveći je 2002. godine (9,3% svih osuda).

	Ukupno		Nema obilježja kaznenog djela		Beznačajno kazneno djelo		Isključen progon		Nedostatna sumnja		Svrhovitost	
	svega	%	svega	%	svega	%	svega	%	svega	%	svega	%
Ukupno	15 092	100,0	5 771	38,2	331	2,2	2 229	14,8	6 632	43,9	129	0,9

Tablica 8: Razlozi odluke o odbačaju prijave za kaznena djela gospodarskoga kriminaliteta od 1998. do 2006. godine

	Ukupno osuđeni		Bezuvjetno				Uvjetno				Sudska opomena		Proglašeni krivima, a oslobođeni kazne		Odgojne mjere		Maloljetnički zatvor	
			zatvor		novčana		zatvor		novčana									
	svega	%	svega	%	svega	%	svega	%	svega	%	svega	%	svega	%	svega	%	svega	%
Ukupno	13 308	100,0	971	7,3	3 424	25,7	8 429	63,3	218	1,6	214	1,6	11	0,1	32	0,3	9	0,1
1998.	439	100,0	55	12,5	49	11,2	327	74,5	4	0,9	4	0,9	-	0,0	-	0,0	-	0,0
1999.	907	100,0	81	8,9	229	25,3	546	60,2	23	2,5	28	3,1	-	0,0	-	0,0	-	0,0
2000.	1 320	100,0	88	6,7	441	33,4	715	54,2	39	2,9	28	2,1	2	0,2	7	0,5	-	0,0
2001.	1 459	100,0	89	6,1	474	32,5	828	56,7	33	2,3	32	2,2	1	0,1	2	0,1	-	0,0
2002.	1 766	100,0	101	5,7	611	34,6	977	55,3	42	2,4	34	1,9	-	0,0	1	0,1	-	0,0
2003.	1 874	100,0	119	6,3	487	26,0	1 198	63,9	30	1,6	33	1,8	1	0,1	6	0,3	-	0,0
2004.	1 927	100,0	129	6,7	425	22,0	1 330	69,0	15	0,8	18	0,9	2	0,1	5	0,3	3	0,2
2005.	1 729	100,0	127	7,4	374	21,6	1 178	68,1	21	1,2	18	1,1	4	0,2	7	0,4	-	0,0
2006.	1 887	100,0	182	9,6	334	17,7	1 330	70,5	11	0,6	19	1,0	1	0,1	4	0,2	6	0,3

Tablica 12: Osuđene osobe za kaznena djela gospodarskoga kriminaliteta prema izrečenim sankcijama od 1998. do 2006. godine

Druga skupina prezentiranih podataka odnosi se na podatke o odbačaju kaznenih prijava od strane državnog odvjetnika. Ovi podaci od posebnog su interesa za kriminaliste, kako glede ujednačavanja stavova policije (i budućih istražitelja) i drugih tijela represije

sa stavovima državnog odvjetništva glede samog obilježja pojedinog kaznenog djela, ali i radi postojanja dovoljne osnovane sumnje koja omogućuje državnom odvjetniku daljnje postupanje i vođenje postupka. U cijelom promatranom razdoblju odbačene su 15 092 kaznene prijave za kaznena djela gospodarskoga kriminaliteta. Razlozi odbačaja kaznenih prijava prikazani su u tablici 8 (numeracija iz knjige). Utvrđivanje konkretnih razloga postojanja ovakvog odnosa odbačenih kaznenih prijava radi nepostojanje osnovane sumnje da je osumnjičenik počinio prijavljeno kazneno djelo i radi toga što djelo nema obilježja kaznenog djela zahtijeva precizniju analizu slučajeva po pojedinim kaznenim djelima.

S motrišta politike suzbijanja kriminaliteta i kaznene politike prema gospodarskom kriminalitetu vrlo su vrijedni statistički podaci koji govore o izrečenim kaznenopravnim sankcijama osuđenih osoba. Što se tiče izrečenih kazni, što je i treća skupina prezentiranih podataka iz analiziranog rada, radi jednostavnosti praćenja analize preneseni su prikazom tablice 12 (numeracija iz knjige).

Promatrajući strukturu izrečenih sankcija iz godine u godinu uočavaju se znatna odstupanja kod relativnih udjela pojedinih vrsta sankcija, osobito za 1998. godinu kada je stupilo na snagu novo hrvatsko kazneno zakonodavstvo. Od svih izrečenih sankcija u devetogodišnjem razdoblju, udio bezuvjetne kazne zatvora je 7,3% dok je udio uvjetne kazne zatvora 63,3%. Na bezuvjetnu novčanu kaznu otpada 25,7% te na uvjetnu novčanu kaznu 1,6%. Udio svih ostalih sankcija je 2,1%.

Od 1998. do 2006. godine izrečena je 971 bezuvjetna kazna zatvora te 8 429 uvjetnih kazni zatvora. Treba istaknuti da je u promatranom razdoblju od strožih kazni izrečeno 17 kazni zatvora od 5 do 10 godina, 32 kazne zatvora od 3 do 5 godina, 53 kazne zatvora od 2 do 3 godine te 208 kazni od 1 do 2 godine zatvora.

U petom poglavlju autori analiziraju svako pojedino kazneno djelo gospodarskog kriminaliteta. Za svako pojedino gospodarsko kazneno djelo dano je njegovo temeljno značenje u hrvatskom kaznenom pravu s napomenama glede posljednje izmjene Kaznenog zakona 2006. godine te su prikazane vrste odluka tijela kaznenog postupka u cijelom promatranom razdoblju. Detaljnija analiza ovog poglavlja prelazi okvire ovog prikaza. Statistička analiza izdvojenih pojedinih kaznenih djela gospodarskog kriminaliteta omogućila je autorima prikaz individualnosti svakog pojedinog kaznenog djela (načelo individualizacije) te su na taj način izbjegli upadanje u zamku univerzalnih shema ili klasifikacija. Također i ograničeni opseg dubine dogmatskog tumačenja pojedinih kaznenih djela u suglasju je s početnim stavovima autora glede izrade statističko-analitičkog pregleda gospodarskih kaznenih djela. Na taj način dosljedno je primijenjena metoda analize i sinteze služeći se deskripcijom u onom opsegu u kojem je to bilo potrebno i nužno u definiranju pojmova i uočenih pojava kojima obiluje područje gospodarskog kriminaliteta.

Zaključak

Analizirani rad dva kompetentna autora predstavlja prije svega cjelovitu spoznaju o fenomenologiji gospodarskog kriminaliteta, poglavito kada se uzme u obzir da su oni svojim drugim radom nastavili pratiti razvoj gospodarskog kriminaliteta u Republici Hrvatskoj. Također, njihov rad predstavlja izvor informacija za nastavak drugih kriminalističkih i kriminoloških istraživanja glede etiologije, uzroka i uvjeta pojavljivanja i postojanja

gospodarskog kriminaliteta. Spoznaje koje su nam autori pružili provedenim istraživanjem od posebne su koristi glede kriminalističke strategije i politike proaktivnog suprotstavljanja pojedinim oblicima kriminaliteta i kriminalitetu u cijelosti. Završno, radi se o vrijednom, značajnom i iskoristivom radu za teoriju ali i za praksu, koji pruža značajan opseg informacija s motrišta odabranog sadržaja i metodologije provedenog istraživanja.

Prikaz pripremio: Marijan Šuperina*

* mr. sc. Marijan Šuperina, viši predavač na Visokoj policijskoj školi MUP-a RH, Zagreb.